

Német tájházak és emlékszobák

Gyönk – Jink

A Simontornya és Szekszárd között félúton fekvő település német lakossága a török csapatok kiűzése után érkezett a faluba. Akkor, amikor megvolt a birtok, de nem volt munkáskéz, amelyik megművelje.

A tájházhoz érkező vendéget nagyon szép látvány fogadja. A magas deszkakerítés mögött álló hófehér faluház ajtaját és ablakait a mai szemnek már szokatlanul kékre festették, hiszen a kék szín a németység kedvenc színe volt.

A gyöнки német házak jellemzője, a két szoba, a konyha, a kamra, az istálló, a vert fal és a zsúptető volt. A falakhoz szükséges lösz az udvarban lévő löszfalból termelték ki, úgy, hogy a visszamaradt üregeket használták fel konyhának, borospincének, krumplisveremnek vagy baromfiólnak.

Az egykori lakóházból kialakított tájház előtt sárgafölddel tapasztott gang fut végig. Innen nyílik a döngöltagyag-padozatú konyha, amely elsősorban lakókonyha volt, hiszen az igazi konyhai munkát a löszfalban kialakított konyhában végezték. A lakókonyhát csak vendégfogadásra és ünnepi alkalmakkor használták. Ezért a falon díszes lakodalmas tálak és tányérok

Forrás: Német tájházak és emlékszobák, Escort '96 Bt., 2002.

láthatók. A konyha és a hátsó lakószoba fűtéséről a szép csempével borított takaréktűzhely gondoskodott. A rakodásra használt, falba épített szekrény festett ajtaja különös hangulatot ad a helyiségnek.

A konyhából nyíló, szintén döngöltagyag-padozatú első szoba a két világháború közötti kor ízlésvilágát tükrözi. Az asztal melletti sarokpadon német nyelvű invitálás olvasható: „Jöjj kedves barátom, és ülj le nálunk, Krisztusnál mind testvérek vagyunk.” A falon lévő családi képek az összetartozás szimbólumai. A szobában látható szekrények és ládák az akár több száz éves népviseleti darabokat őrzik: a hímzett vászoningtől a legdíszesebb női viseletekig.

A hátsó szobát időszakos kiállítás céljaira tartják fenn.

A folyosó végén lévő kamrában tárolták a mindennapi élethez szükséges használati tárgyakat. Itt kapott helyet az éléskamra is, ahol a polcokon egykor befőttek, lekvárok, a mennyezet alatt szalámik, sonkák bizonyították a lakók előrelátását.

A lakóház mögötti egykori istállóban a kenderfeldolgozás eszközeit állították ki.

*A kiállítás előzetes bejelentkezés után látogatható:
Weil Miklósné, telefon: 74/448-276*

Leányvár – Leinwar

A Doroghoz és Csolnokhoz közeli Leányváron 1994-ben alakult a Német Önkormányzat, amelynek egyik fontos célja az ősök kultúrájának, szokásainak felkutatása és megmentése lett.

Ennek érdekében az általános iskolában berendeztek egy szobát, ahol a régi tárgyak bemutatása mellett német oktatás is folyik. Úgy látják, hogy a gyűjtést a 24. órában kezdték meg. Emiatt sok tárgyat már nem sikerült megmenteni.

A kiállításon látható tárgyak mind eredetiek. Régen a nagypapák és a nagymamák használták. Ezek a tárgyak jelentették egykor a mindennapokat. Ha beszélni

tudnának, bizonyosan sok érdekességet mondanának el a mai fiataloknak arról, milyen volt az ő életük.

A kiállítás előzetes bejelentkezés után látogatható. A bejelentkezést az általános iskolában fogadják. Telefon: 33/507-790

Mecseknádasd – Nadasch

A pécsi püspök egykori birtokára, Mecseknádasdra baranyai viszonylatban korán, már 1718-ban érkeztek a Rajna mellékéről, Hessenből, Elzász-Lotharingiából és Stájerországból német telepések.

A szép fekvésű „Vogelbergen”, az 1891-ben épült Gungl-féle kocsmá jellegzetes faoszlopos tornácú házában kapott helyet a Német Tájház.

Az első szobában a pécsváradai Schmidt család helyreállított, mézeskalácsos és gyertyaöntő műhelyét mutatják be. A sonkolyprésszel kisajtolt viaszból gyertya – „Opfer” – készült, a mézből tésztát és márcot nyertek. A gyertyahúzás eszköze volt a gyertyahúzó asztal, a „Zugbank”.

Az erdőben gazdag mecseki tájon fafeldolgozással Kisújványa lakói foglalkoztak, akik a tájháznak adták a famegmunkálás eszközeit: a fejszét, a szekercét, a vonóséket.

A bemutatott fából készült tárgyak, a klumpa, a toldott ágú favilla, a gereblye, a faragott járom a mindennapok használati eszközei voltak. A filoxéravész előtti virágzó szőlőkultúra bizonyítékai a fennmaradt kádármesterség szerszámai: a gyaluk, a vonókések, a dongaszorítók és az abronchajtó.

A harmadik teremben Mecseknádasd és Óbánya

ügyes fazekasainak termékeit állították ki. A használati edények mellett láthatók itt az 1920-as évektől általánossá vált díszedények is.

Az előtérből balra nyíló helyiségben a baranyai németek bútorait, berendezési tárgyait gyűjtötték össze és helyezték el a hagyományos rend szerint. A bemutatott tárgyak között a falakon régi fényképek, üvegezett fedelű fadobozban menyasszonyi koszorú, „Kastbild” és a jellegzetes német „Hinterglas” idézi a múltat.

A tájház másik épületében a Dél-Dunántúlra jellemző fagerendás építkezésről készült kiállítás látható. Megtekinthetők itt a német nyelvterületre jellemző „Fachwerk” típusai, a jellegzetes festett szekrények és használati eszközök.

A kiállítás megtekinthető: hétfő kivételével naponta 10-12 óráig és 15-18 óráig.

A kulcsokat a tájház közelében lakó gondnok őrzi. Telefon: 06 70/263-8924

Rátka – Rátka

Északkelet-Magyarországon, a Szerencs-patak völgyében található a ma is kis lélekszámú falucska, Rátka. A Rákóczi szabadságharc bukása után az elkobzott Rákóczi-birtokra új, elsősorban osztrák tulajdonosok érkeztek. Az akkor csak „Pusztá Rátkaként” emlegetett területre az új birtokos, Trautson herceg 1750-ben magánföldesúri vállalkozásként Baden-Württemberg tartományból, Schiltach és Lehengerinch vidékéről 50 féltelkes, úrbéres, katolikus jobbágy családot telepített. Majd 1785-ben a már kamarai birtokká lett faluba újabb 29 telepés család érkezett.

A német telepések falvai általában előre elkészített tervek szerint épültek fel. A közel egyforma méretű szalagtelkek két részből álltak: az utca felől volt az udvar, ahová a ház és a gazdasági épület került, a telek hátsó része volt a kert, amelyet csűr választott el az udvartól. A tájháznak berendezett, kőből épült parasztházat a község 1986-ban vásárolta meg, és teljes műemléki felújítás után rendezték be a múlt emlékeit őrző kiállítást.

Az udvarra néző bejáraton a pitvarba és a konyhába

jutunk. A konyha központi terét, a kéményalját a négyzetes alakú fekvő kemence tölti ki. A helyiség fölött van a kőből épített boltozatos szabadkémény, amely a lakás valamennyi fűtőalkalmatosságának a füstjét elvezette. A kemence körül jellegzetes konyhai eszközök láthatók.

A pitvarból nyílik az első és a hátsó szoba is. Az első szobában, az utcára néző két ablak közé helyezték el a ruhákat tároló komódot. Stikkelt terítővel letakart tetején sorakoztak az ünnepi étkezésre használt bögrék, findzsák, tányérok, valamint a család örökölt vagy vásárolt különböző szenteket ábrázoló szobrai. A komód mögötti falon két szenteltgyertya között lóg a nagytükör, körülötte apró szentképek. A sarokban áll a karoslóccákkal körülfogott asztal, fölötté díszes petróleumlámpával. A szobában lévő szentképek vásárlása kegyes cselekedetnek számított. A szoba hátsó fala mentén két magasra vetett

ágy az eladósorban lévő lány hozományával. Az eredeti, hagyományos cserépkályha, az „ova” körül deszkából ácsolt lóca az „ovabank”, a gyerekek számára épített hárászkendővel letakart alacsony fekhelyen, egy értékes férfiguba látható. A mennyezetről gerendába vert szegen lóg a hímzett takarókendővel fedett húsvéti kosár.

A hátsó szobában a falu rekonstruált, babákra öltötetett népviseletét mutatják be. Az épület negyedik helyisége a kamra, amelynek nagy részét a hatalmas hombár foglalja el. Itt láthatók a gazdálkodáshoz és mindennapi élethez szükséges eszközök.

Az istállóban az állattartás eszközei, az udvar többi részén, a mozgatható hidasól, a tyúkol és két parasztszekér kapott helyet.

*A kiállítás előzetes bejelentkezés után látogatható:
Birk Józsefné, telefon 47/374-206- vagy 47) Kultúrház.*

Schiller-emléktábla Pilisvörösváron

Júniusi számunkban kétnyelvű mellékletben emlékezünk a világirodalom egyik klasszikusára, Friedrich Schillerre, halálának 200. évfordulója és a Nemzetközi Schiller Év alkalmából. A mellékletben képesszeállítást közöltünk a PaThália, pilisvörösvári diákszínjátzó csapat Demetrius-előadásáról, valamint az akkor elindított országos vetélkedőről, melyen a magyarországi német gimnáziumok csapatai vettek részt.

Novemberben került sor a záróünnepségre, az országos vetélkedő döntőjére.

Pilisvörösváron Schiller-emléktáblát avattak a Gimnázium és Szakközépiskola aulájában, és a nemes

versengést követően a következő végeredmény született:

I. helyezett: a pécsi Koch Valéria Gimnázium csapata

II. helyezett: a pécsi Leöwey Klára Gimnázium csapata

III. helyezett: a soproni Berzsenyi Dániel Gimnázium csapata

Gratulálunk a győzteseknek és a kezdeményező pilisvörösvári Német Nemzetiségi Gimnázium és Szakközépiskolának!

Bajtai László felvétele